

Adolygiad Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad

Rhagarweiniad

Mae gofyniad o dan Adran 144B o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant i adolygu Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad, a gyhoeddwyd yn wreiddiol ym mis Chwefror 2022 yn flynyddol¹. Pwrpas y ddogfen adolygu hon yw ystyried agweddau ar Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad y mae angen eu diweddarau yng ngoleuni'r datblygiadau ers cyhoeddiad 2022. Nid yw'n disodli Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad, yn hytrach mae'n atodiad i ategu'r ddogfen wreiddiol, sydd i'w gweld yma². Mae'r ddogfen adolygu hon yn adlewyrchu argymhellion, newidiadau i'r cyd-destun, cynnydd a chyflawniadau ac yn cadarnhau uchelgeisiau. Bydd y ddogfen yn cael ei diweddarau o bryd i'w gilydd, er mwyn galluogi siapio marchnad weithredol, lliniaru risg ac i sicrhau digonolrwydd parhaus o gyflenwad ddiwallu'r galw.

Porth data comisiynu

Mae'r adroddiad hwn yn ddadansoddiad pwynt mewn amser. Mae porth data yn cael ei ddatblygu a fydd yn galluogi dadansoddiad ad-hoc ar unrhyw adeg gan ddefnyddio'r ffynonellau data mwyaf diweddar. Gan adeiladu ar y gwaith o gasglu ac adrodd ynghylch data cartrefi gofal i oedolion hŷn, bydd hyn yn ymgorffori data capasiti pellach yn y farchnad (a'r taflwybr), ynghyd â gwybodaeth ar ochr y galw gan gynnwys demograffeg (gan gynnwys amcanestyniadau), a gwybodaeth rifiadol ac ariannol sy'n benodol i'r gofal a'r cymorth a gomisiynwyd.³ Bydd y porth yn cefnogi iteriadau adolygu Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad yn y dyfodol, ochr yn ochr â swyddogaethau comisiynu strategol a chynllunio cyfalaf. Mae'r data pwynt mewn amser a ddefnyddir ar gyfer y ddogfen adolygu hon i'w weld yn atodiad 1.

Bwrdd Comisiynu a Rhaglen Sefydlogrwydd y Farchnad

Cynhaliwyd yr adolygiad hwn o fewn cylch gwaith y Bwrdd Comisiynu rhanbarthol, o dan Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru⁴. Mae'r adolygiad yn tynnu ar ddealltwriaeth o newidiadau i'r galw a'r cyflenwad, ochr yn ochr â myfyrio ar y cynnydd sydd wedi'i wneud ers 2022. Disgrifir hyn yn yr adrannau isod.

Ar ôl cyhoeddi Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022, gwnaed gwaith pellach i fireinio goblygiadau ymateb. Arweiniodd hyn at ddatblygu Rhaglen Sefydlogrwydd y Farchnad ranbarthol, sy'n cynnwys cyfres o ddeg prosiect, gyda chefnogaeth Bwrdd Rhaglen Sefydlogrwydd y Farchnad un pwrpas. Oherwydd capasiti, datblygwyd pedwar prosiect yn gychwynnol⁵ - pob un yn arwain at effaith a budd sylweddol. Mae camau gweithredu sy'n weddill bellach yn cael eu cyflawni gan y Bwrdd Comisiynu.

Roedd **Prosiect A1** yn canolbwyntio ar bennu a oedd y gallu comisiynu strategol o fewn sefydliadau yn y rhanbarth yn ddigonol, yng ngoleuni heriau sylweddol wrth sicrhau

¹ Rhaid adolygu adroddiadau sefydlogrwydd y farchnad o leiaf bob blwyddyn. Os nodir newidiadau sylweddol yn dilyn yr adolygiad blynyddol, rhaid i Awdurdodau Lleol gynhyrchu naill ai adroddiad diwygiedig neu atodiad, y mae'n rhaid iddo gael ei gyhoeddi ar wefannau awdurdodau lleol, a'i gyflwyno i Weinidogion Cymru.

² <https://www.rpb.org.uk/www.rpb-market-stability-report-2022/>

³ Bydd data darpariaeth uniongyrchol hefyd yn cael ei gynnwys lle bo hynny'n berthnasol.

⁴ Y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol.

⁵ Mabwysiadwyd ymagwedd Rheoli Prosiectau: i gael manylion gweler [https://cio-wiki.org/wiki/Managing_Successful_Programmes_\(MSP\)](https://cio-wiki.org/wiki/Managing_Successful_Programmes_(MSP))

darpariaeth. Roedd y prosiect yn canolbwyntio'n benodol ar leoliadau cymhleth, cost uchel. Daeth yr achos Busnes Amlinellol i'r casgliad y byddai'n ddoeth sicrhau capasiti comisiynu strategol ychwanegol. Yn dilyn cytundeb, mae'r gwaith hwn yn cael ei weithredu, gyda ffocws cychwynnol ar ddeall cymhlethdod ar gyfer lleoliadau Pontio, 14-25 oed. Bydd y gwaith yn arwain at opsiynau clir i fynd i'r afael â'r mater (Mawrth 2026).

Roedd **Prosiect A2** yn canolbwyntio ar ddarpariaeth plant, a chymerwyd nifer o gamau gweithredu ymlaen i wella'r dull o gynllunio strategol. Cynhaliwyd hunanasesiad, yn seiliedig ar Pecyn Cymorth y Bwrdd Comisiynu Cenedlaethol: *Comisiynu integredig gwasanaethau ar gyfer teuluoedd, plant a phobl ifanc ag anghenion cymhleth*⁶. Mae data yn faes datblygu allweddol (gweler yr adran porth data uchod), ochr yn ochr â'r angen i ymgysylltu mwy â'r nifer gymharol gyfyngedig o ddarparwyr yn y rhanbarth. Agenda Dileu Elw Llywodraeth Cymru⁷ wedi rhoi mwy o amlygrwydd i waith yn y maes hwn, ac mae cynhadledd ranbarthol wedi'i threfnu ar gyfer mis Mawrth 2026.

Roedd **Prosiect A3** yn canolbwyntio ar drefniadau trosglwyddo ac amcanion gan gynnwys datblygu polisi trefniadau trosglwyddo ranbarthol a'r posibilrwydd o sefydlu panel anghenion cymhleth ranbarthol⁸. Mae'r amcanion hyn wedi'u nodi i'w cyflawni o fewn cynllun gwaith 2025-26 y Bwrdd Comisiynu.

Roedd **Prosiect A5** yn ystyried dichonoldeb sefydlu a chynnal cyfleuster nyrsio sector cyhoeddus, o ystyried pryderon o ran capasiti presennol cartrefi nyrsio a'r angen i baratoi am ddiffygion yn y dyfodol. Mae'r gwaith wedi sefydlu bod y dull hwn yn gyfreithlon, ac mae opsiynau staffio yn cael eu hystyried. Cymeradwywyd yr astudiaeth ddichonoldeb gan Fwrdd Rhaglen Sefydlogrwydd y Farchnad. Mae partneriaid yn archwilio'r camau nesaf, ac mae hyn yn flaenoriaeth allweddol ar gyfer cynllun gwaith y Bwrdd Comisiynu 2025-26.

Mae'n bwysig myfyrio ar fentrau cefnogol a gymerwyd ymlaen gan y Bwrdd Comisiynu sydd wedi'u cyflawni'n rhannol neu'n llawn ers 2022. Mae enghreifftiau nodedig yn cynnwys cwblhau'r **Cytundeb Cyn-leoli** ranbarthol sengl ar gyfer lleoliadau cartrefi gofal i oedolion hŷn – a ddatblygwyd gan awdurdodau lleol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a'r sector,⁹ a fydd yn sicrhau mwy o gysondeb ar draws Rhanbarth Hywel Dda. Cytunwyd ar **Fframwaith Sicrhau Ansawdd** cysylltiedig, sy'n sail i ethos gwelliant a phartneriaeth sy'n cael ei groesawu gan y sector. Ar ben hynny, mae dull ranbarthol bellach yn cael ei fabwysiadu tuag at **bryderon cynyddol** (cyn i ganllawiau Llywodraeth Cymru ddod i rym).

Mae data cartrefi gofal i oedolion hŷn yn parhau i gael ei goladu a'i ddadansoddi, ac mae'n cael ei ddefnyddio fel sail i'r porth data ehangach ar gyfer gofal a chymorth, y cyfeirir ato uchod. Mae cyfuno deallusrwydd, gwybodaeth rheoli a dull cydweithredol o ansawdd yn cyfrannu'n gadarnhaol at ddull comisiynu ar y cyd ar draws partneriaid iechyd ac awdurdodau lleol.

⁶ Gweler: <https://www.wlga.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=62&mid=665&fileid=1766>

⁷ Gweler: <https://www.gov.wales/removing-profit-care-children-looked-after>

⁸ O ran cyflawni, cafodd y grŵp prosiect hwn gytundeb ar ddiffiniad ranbarthol o anghenion cymhleth, sy'n sail i'r amcanion cysylltiedig a nodwyd.

⁹ Mae hyn wedi cynnwys ymgysylltiad sylweddol â Fforwm Gofal Cymru.

Y tu hwnt i oedolion hŷn yn benodol, cytunwyd ar **weithdrefn datrys anghydfodau** rhanbarthol i gynorthwyo trafodaethau ynghylch penderfyniadau ariannu. Yn Sir Gaerfyrddin mae trefniadau gwell yn cyd-fynd â hyn ar gyfer **ariannu ar y cyd** rhwng yr Awdurdod Lleol a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, sydd wedi lleihau'n sylweddol yr angen i weithredu'r weithdrefn datrys.

Mae gwaith yn cael ei wneud mewn perthynas â'r tri **Gwasanaeth Offer Cymunedol** yn y rhanbarth. Mae'r cynnydd hyd yma yn cynnwys un dull rhanbarthol o ddarparu offer arbenigol mewn cartrefi gofal, a dulliau cyson o ymateb i geisiadau brys a cheisiadau rheolaidd am offer¹⁰. Mae gwaith wedi cael ei wneud i ddarparu tystiolaeth o'r budd ariannol cadarnhaol y mae darparu offer yn ei gael, yn enwedig wrth wrthbwyso costau sy'n ymwneud â gofal preswyl. Mae hyn yn cyfiawnhau buddsoddiad yn y gwasanaeth ac yn helpu i ddangos rôl hanfodol gwasanaethau offer cymunedol wrth amddiffyn capasiti prin nyrsio preswyl. Er enghraifft, yn ystod mis Medi 2024, cafodd 603 o bobl yn y rhanbarth¹¹

Gan adeiladu ar y llwyddiannau hyn, **mae blaenoriaethau'r** Bwrdd Comisiynu ar gyfer 2025-26 yn cynnwys:

- Gweithredu'r Cytundeb Cyn-leoli a'r Fframwaith Sicrhau Ansawdd
- Porth data gofal a chymorth i gefnogi comisiynu strategol
- Dylunio model ailalluogi rhanbarthol ar gyfer oedolion hŷn
- Cryfhau gwaith comisiynu strategol ym maes plant, gan gynnwys ymgysylltu â darparwyr a fframwaith ar gyfer meincnodi costau a pherfformiad
- Dablytu rhanbarth comisiynu rhanbarthol ar gyfer lleoliadau mewn cartrefi gofal i oedolion
- Polisi rhanbarthol ar gyfer trosglwyddo, sy'n adlewyrchu egwyddorion a safonau y cytunwyd arnynt
- Yr uchelgais i sefydlu panel anghenion cymhleth rhanbarthol

Bwrdd Cyfalaf a Rhaglen

Mae'r Bwrdd Cyfalaf Strategol Rhanbarthol yn goruchwyllo rhaglen waith strategol gymharol newydd a oruchwylir gan y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, yng nghyd-destun y Cynllun Cyfalaf Strategol rhanbarthol. Mae'r cynllun yn alinio ymrwymadau polisi yn y Rhaglen Lywodraethu bresennol gyda sbardunau ar gyfer newid gan gyfeirio at argymhellion Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad penodol:

- **Ail-gydbwyso:** yn unol â gofynion statudol sy'n ymwneud â pharhad busnes, rhaid i awdurdodau lleol weithio gyda darparwyr presennol i ddod o hyd i atebion os ydynt mewn trafferth a bod yn ddarparwr dewis olaf os oes rhywun yn gadael y farchnad. Mae'r angen am achosion busnes cadarn yn allweddol i unrhyw ymyrraeth â'r farchnad ochr yn ochr ag ystyriaeth glir i sicrhau parhad gofal. Bydd cael capasiti mewnol (ac felly gallu) hefyd yn golygu bod yr awdurdod lleol mewn sefyllfa well i

¹⁰ Mae capasiti ychwanegol wedi bod yn bosibl drwy ddefnyddio dyraniadau cyllid Ymhellach yn Gyflymach Llywodraeth Cymru.

¹¹ sef 261 yn Sir Gaerfyrddin, 116 yng Ngheredigion a 226 yn Sir Benfro eu cefnogi yn eu cartrefi eu hunain drwy ddefnyddio gwelyau proffilio - y cytunwyd yn eang eu bod yn hollbwysig yn lle lleoliad preswyl neu nyrsio.

gefnogi darparwyr sy'n profi anawsterau a rheoli trosglwyddiadau posibl o ddarpariaeth breifat i ddarpariaeth gyhoeddus¹²

- **Ad-drefnu:** mae enghreifftiau wedi'u nodi lle gellir aildrefnu ac ehangu modelau gwasanaeth presennol yn segmentau marchnad gwahanol neu ffyrdd o ddarparu gwasanaethau a chymorth. Maent yn cynnwys datblygu modelau "prif ganolfan a lloerennau" sy'n cyfuno gofal preswyl â gwasanaethau cymunedol, gan helpu unigolion i aros yn annibynnol yn eu cartrefi ond gyda'r opsiynau o gymorth preswyl. Gallai dulliau o'r fath gynnig mwy o hyblygrwydd i staff, a allai hybu lefelau recriwtio a chadw staff
- **Ail-ddarparu:** anogir partneriaid i ystyried ail-ddarparu gwasanaethau presennol i mewn i fodelau gofal eraill mewn ymateb i gyfleoedd yn y farchnad neu wrth wynebu'r posibilrwydd o golli lleoliadau. Gallai hyn olygu arallgyfeirio gwaelodion gwelyau presennol neu drosi gofodau gwely presennol yn fodelau mwy arbenigol

Mae'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol yn gyfrifol am gynllunio'r maes gwaith hwn yn strategol a chefnogi sefydliadau partner gyda'r broses o wneud cais am gyllid cyfalaf ac agweddau mwy technegol ar ddatblygiadau cyfalaf, sy'n gymhleth i'w llywio o ystyried maint a graddfa datblygiadau llety arbenigol.

Yn y bôn, bydd datblygu piblinell o ddatblygiadau cyfalaf yn caniatáu i gomisiynwyr ddeall taflwybr datblygiadau cyfalaf ac a fydd hyn yn ddigon i fodloni anghenion am lety arbenigol, o fewn y system o agweddau megis cynnydd neu drwy anghenion heb eu bodloni neu boblogaeth y dyfodol, gan gynnwys cynnydd sylweddol disgwyledig yn y galw mewn perthynas â phobl hŷn, yn benodol.

Blaenoriaeth ar gyfer 2025-2026 a amlinellir yn y Cynllun Cyfalaf Strategol wedi'i adnewyddu yw datblygu Fframwaith Buddion Cyfalaf. Er bod cynlluniau unigol wedi amlinellu buddion posibl ar ôl eu cwblhau, nid oes cofnod cyfredol ar y cyd o reoli buddion ar gyfer y rhaglen gyfalaf. Mae angen hyn i ddangos effaith y buddsoddiad cyfalaf hyd yma, cynnydd yn erbyn amcanion y rhaglen a nodir yn y Cynllun Cyfalaf Strategol ac i roi sicrwydd i'r bwrdd comisiynu rhanbarthol bod cynnydd yn erbyn eu blaenoriaethau.

Bydd y dull buddion yn cynnwys monitro dangosyddion allweddol fel:

- Nifer yr achosion cost uchel, cymhleth a gefnogir gan fuddsoddiad cyfalaf
- Gwariant ar y ddarpariaeth gyfan fel % o'r cyfan
- Nifer y bobl hŷn sy'n gallu byw'n annibynnol am gyfnod hwy
- Nifer y bobl sydd angen ailalluogi, adfer neu sy'n dysgu i fyw'n annibynnol sy'n gallu cael mynediad at lety addas yn y gymuned

Mae dangos effaith ar y dangosyddion uchod yn golygu y gall gwerthusiad ehangach dystiolaethu'r cyfraniad tuag at:

- Gostyngiad yn y niferoedd sy'n cael eu derbyn i'r ysbyty a/neu ofal preswyl
- Aros yn yr ysbyty am gyfnod llai ¹³

¹² Roedd y mater hwn yn arbennig o berthnasol yn ystod Covid.

- Gostyngiad yn nifer y lleoliadau y tu allan i'r ardal
- Gostyngiad yn nifer y lleoliadau yn y sector annibynnol gyda chynnydd cyfatebol ar gyfer y trydydd sector a darpariaeth uniongyrchol

Bydd hyn yn cael ei ddefnyddio ochr yn ochr â methodoleg Fframwaith Canlyniadau'r Gronfa Integreiddio Ranbarthol i sicrhau bod buddion yn cael eu dal o amrywiaeth o wahanol safbwyntiau.

Y tu hwnt i gwmpas y Byrddau Comisiynu a Chyfalaf, mae cynnydd cydweithredol yn cael ei wneud, ochr yn ochr â chynnydd y partneriaid unigol priodol, wrth ymateb i'r heriau sy'n effeithio ar ddarpariaeth gofal a chymorth. Cyfeirir at y rhain mewn adrannau isod sy'n ymwneud â grwpiau poblogaeth.

Cyn ystyried canfyddiadau adolygiad Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad, dyma neges atgoffa o faterion ac argymhellion trosfwaol allweddol o Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022:¹⁴

- **Demograffeg:** mwy o Blant sy'n Deryn Gofal, mwy o oedolion hŷn, pwysau ar y boblogaeth o oedran gweithio, gostyngiad yn y gyfradd gweithgarwch economaidd, prinder gweithlu
- **Cyllidebau'r sector cyhoeddus o dan bwysau**
- **Gwendidau'r farchnad** (darpariaeth hynod gymhleth ac arbenigol), wedi'u gwaethygu gan 'Eliminate' (darpariaeth plant)
- Hyd yn oed pan fydd yn ddigonol, mae yna broblemau o ran cael mynediad at gyflenwad yn y rhanbarth (gan gynnwys gofal maeth a gofal preswyl - plant ac oedolion)
- Cymhellion i sbarduno'r farchnad (gan gynnwys microfusnesau a mentrau cymdeithasol) a darparu'n uniongyrchol
- Cymhellion i leihau'r pwysau ar wasanaethau statudol: buddsoddi mewn gwasanaethau ar ffiniau gofal a gwasanaethau atal
- **Cyfleoedd i gynyddu maethu, lleoliadau i oedolion a thai cymunedol (e.e. cynlluniau tai â chymorth)**
- **Cyfleoedd i gyflawni arbedion drwy fuddsoddi mewn capasiti comisiynu - yn enwedig cost uchel, nifer isel**
- **Cydweithio:** cyfleoedd i ddarparwyr a chomisiynwyr weithio'n agosach, e.e. Fforymau a16¹⁵ar gyfer datblygu mentrau cymdeithasol

Mae gweddill y ddogfen adolygu Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad yn cynnwys dwy ran:

- Rhan A, lle mae sefydlogrwydd (gan gynnwys digonolrwydd) yn cael ei archwilio ar gyfer gwasanaethau sy'n gysylltiedig â phlant, oedolion o oedran gweithio ac oedolion hŷn yn y drefn honno
- Rhan B, lle rhoddir crynodeb byr o ddigonolrwydd ar gyfer gwasanaethau sy'n gysylltiedig â chategorïau poblogaeth perthnasol

¹³ Er mai dim ond un ffactor cyfrannol yw argaeledd gofal a chymorth.

¹⁴ Gweler Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022 ar gyfer y manylion llawn.

¹⁵ Gweler: <https://cwmpas.coop/wp-content/uploads/2024/07/Section-16-Forum-Handbook-2024-English.pdf> fforymau

Mae'r adolygiad yn defnyddio'r data a nodir yn atodiad 1, ochr yn ochr â thrafodaethau grŵp ffocws a gynhaliwyd ar 14 Mawrth 2025¹⁶. Cyflwynwyd canfyddiadau rhagarweiniol hefyd i'r Bwrdd Comisiynu rhanbarthol ar 9 Mai, a'r Grŵp Gweithredol Integredig ar 6 Mehefin. Cynhaliwyd ymgysylltu pellach â Grwpiau Cynllunio ar drws y Clwstwr yn y sir a Thimau Rheoli Adrannol yn ystod mis Medi a dechrau mis Hydref. Cymeradwywyd yr adolygiad gan y Bwrdd Comisiynu ar 14 Hydref 2025.

Rhan A: asesiadau sefydlogrwydd

Ar gyfer plant a phobl ifanc, oedolion o oedran gweithio ac oedolion hŷn, yn y drefn honno, mae Rhan A yn ystyried: newidiadau i'r galw a'r cyflenwad; datblygiadau ers 2022; a'r uchelgais ar gyfer cynnydd yn y dyfodol. Ar gyfer pob un o'r grwpiau oedran hyn defnyddir y penawdau canlynol:

- Newidiadau
- Datblygiadau
- Yr uchelgais

Un o ganfyddiadau allweddol ar draws y grwpiau demograffig hyn (waeth beth fo'r newidiadau mewn niferoedd) yw bod gofal a chymorth yn ymddangos i fynd i'r afael ag anghenion cynyddol gymhleth. Tynnwyd sylw at brinder darpariaeth arbenigol yn Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad ac mae cymhlethdod cynyddol yn debygol o waethygu'r her aciwt hon a adroddwyd yn flaenorol.

• Plant a Phobl Ifanc

Newidiadau

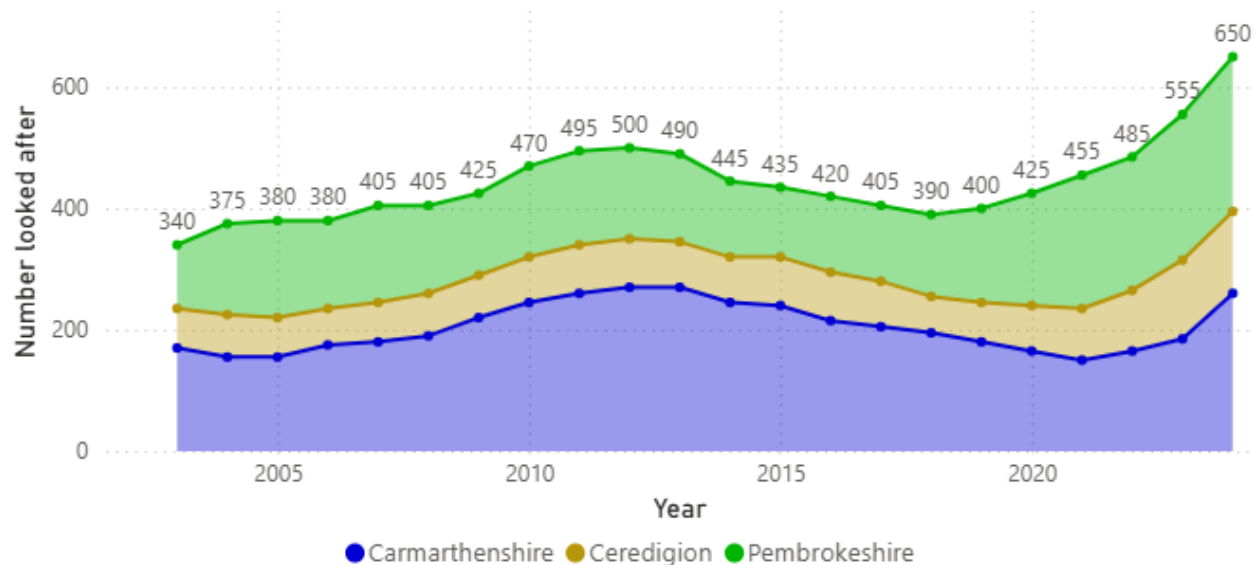
Mae amcanestyniadau'n awgrymu gostyngiad parhaus yn nifer y plant:

Population estimates of people aged 0-15 2025-2035

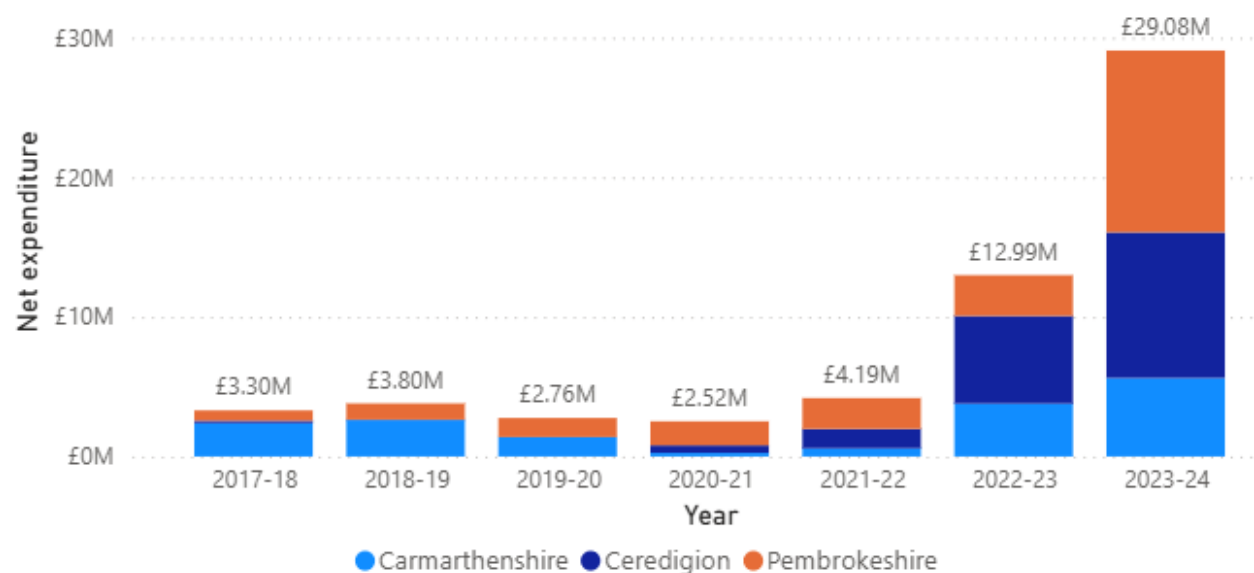
Local authority	Aged 0 to 15	% of whole population	2035 estimate	Change	% change
Carmarthenshire	33,182	17.4%	31,388	-1,794	-5.4%
Ceredigion	10,566	14.9%	9,410	-1,156	-10.9%
Pembrokeshire	20,556	16.2%	18,878	-1,678	-8.2%
West Wales	64,303	16.5%	59,676	-4,627	-7.2%

Fodd bynnag, mae'r sefyllfa yn parhau i fod yn heriol, fel yr adlewyrchir yn nifer y plant sy'n derbyn gofal:

¹⁶ Roedd mynychwyr o bob un o'r sefydliadau partner ac yn cynnwys comisiynwyr gwasanaethau i blant, oedolion ac oedolion hŷn.

Trend in numbers of looked after children by local authority

Fel y nodwyd uchod, mae'n ymddangos bod yr anghenion sy'n dod i'r amlwg yn mynd yn fwy cymhleth. Mae'r siart uchod yn awgrymu bod camau ataliol i leihau'r angen am wasanaethau statudol wedi cael effaith gyfyngedig. Mae materion recriwtio yn effeithio ar faethu (yn fewnol, yn arbennig), sy'n ychwanegu mwy o alw am leoliadau cartrefi gofal – rhai ohonynt y tu allan i'r sir neu'r rhanbarth, a rhai ohonynt heb eu rheoleiddio¹⁷. I roi syniad, dangosir gwariant ar leoliadau cartrefi gofal plant isod:

Total net expenditure on children's residential placements

Mae gwahaniaethau yng nghyfran y plant sy'n derbyn gofal sy'n derbyn gofal maeth: ar gyfer Sir Gaerfyrddin, mae'n 81%, ar gyfer Sir Benfro 73% a 67% ar gyfer Ceredigion.

¹⁷ Gweithredu Heb Gofrestru.

Nodir bod Eliminate yn parhau i greu ansicrwydd sylweddol yn y farchnad - a risgiau i gomisiynwyr a darparwyr. Mae bwriad darparwyr presennol yn dal i fod yn anhysbys i raddau helaeth.

Datblygiadau

Mae mentrau i fynd i'r afael â'r heriau wedi cynnwys darpariaeth Ar Ffiniau Gofal, sydd wedi cael effaith ataliol sylweddol: mae tua 75% o blant a phobl ifanc sy'n cael mynediad at y gwasanaeth yn cael eu cadw gartref (er bod y galw yn parhau i gynyddu).¹⁸ Yn ogystal, mae cynlluniau cyfalaf (yn aml a ariennir gan y Gronfa Integreiddio ac Ailgydbwyso Gofal (IRCF) neu'r Gronfa Tai â Gofal (HCF) ¹⁹) wedi cefnogi'r gwaith o greu lleoedd cartrefi gofal ychwanegol²⁰. Mae buddsoddiadau pellach yn cael eu gwneud mewn llety â chymorth ar gyfer y rheiny sy'n cael eu trosglwyddo. Mae capasiti comisiynu ychwanegol wedi'i nodi yn Sir Benfro ac mae arwyddion cynnar yn dangos bod hyn yn arwain at fwy o leoliadau yn y rhanbarth²¹, datblygu perthynas well â'r sector, llai o leoliadau Gweithredu Heb Gofrestru, a gwell sicrwydd ansawdd. Yn ogystal, cynhaliwyd hunanasesiad comisiynu rhanbarthol o dan Fwrdd Rhaglen Sefydlogrwydd y Farchnad. Mae'r gwaith yn parhau i fynd i'r afael â bylchau a meysydd datblygu a nodwyd.

Er bod y buddsoddiadau cyfalaf y cyfeirir atynt yn cyfrannu'n gadarnhaol, mae'r effaith net ar gapasiti yn y rhanbarth yn aneglur ar hyn o bryd. Nid yw effaith Eliminate ar gapasiti'r farchnad yn hysbys eto. Bydd data gwell i gefnogi barn am gapasiti ar gael trwy'r porth data rhanbarthol.

Yr uchelgais

Er bod cymhlethdod yn cynyddu, mae cyfleoedd o hyd sy'n deillio o leihau'r galw trwy fentrau ataliol a mentrau ar ffiniau gofal. Ar ben hynny, mae cyfleoedd i gryfhau'r ddarpariaeth sy'n cefnogi'r grymuso mwyaf, fel maethu. Mae mwy o gymorth seicoleg, fel y'i sefydlwyd yng Ngheredigion, er enghraifft, yn helpu i atal methiant gofalwyr maeth, a allai fel arall fod wedi arwain at leoliad cartrefi gofal. Lle mae angen lleoliad cartref gofal, yr uchelgais o hyd yw lleoli mor agos at adref â phosibl – gan gydnabod mai hyn fel arfer yw'r gorau i'r person ifanc tra'n galluogi sicrhau ansawdd a goruchwyllo lleoliadau mwyaf effeithiol i gael eu sefydlu. Bydd hyn yn cynnwys parhau i weithio gyda darparwyr sector annibynnol i gefnogi pontio i fodolau cyflawni mentrau cymdeithasol, ac ehangu capasiti ymhellach trwy ddarpariaeth uniongyrchol.

Mae'n hanfodol bod y galw a'r cyflenwad yn cael eu deall yn dda – wedi'i danlinellu gan effaith posibl sylweddol Eliminate ar gyflenwad. Bydd y gwaith y cyfeirir ato yn gynharach mewn perthynas â'r prosiect A1 yn cefnogi hyn o ran data rhanbarthol; ac o safbwynt dyfnhau ymgysylltiad â darparwyr i ddeall rhagolygon a chyfleoedd siapio'r farchnad. Bydd gwaith pellach yn cael ei wneud mewn perthynas â chynllunio pontio, i helpu i sicrhau bod trefniadau wedi'u cynllunio'n dda, sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau.

¹⁸ Mae gwaith gwireddu buddion yn cael ei wneud gyda gwasanaethau'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol yn Sir Benfro i ddeall effaith yr ymyriadau ataliol hyn yn well.

¹⁹

²⁰ Mae capasiti ychwanegol wedi'i ychwanegu gan Gyngor Sir Penfro: 4 gwely (West Lodge – darpariaeth uniongyrchol) a 4 gwely (Gweithredu dros Blant).

²¹ Y sefyllfa cyn i'r tîm fod ar waith oedd 25% -mae bellach dros 40%.

Oedolion oedran gweithio

Newidiadau

Mae'r tabl isod yn dangos y rhagwelir y bydd y garfan boblogaeth hon yn dirywio. Er y gallai hyn leiha nifer y bobl sydd angen gofal a chymorth, mae angen gosod hyn yn erbyn tuedd o gymhlethdod cynyddol. O safbwynt demograffig, bydd gan y gostyngiadau ganlyniadau sylweddol wrth leiha'r gweithlu gofal a chymorth:

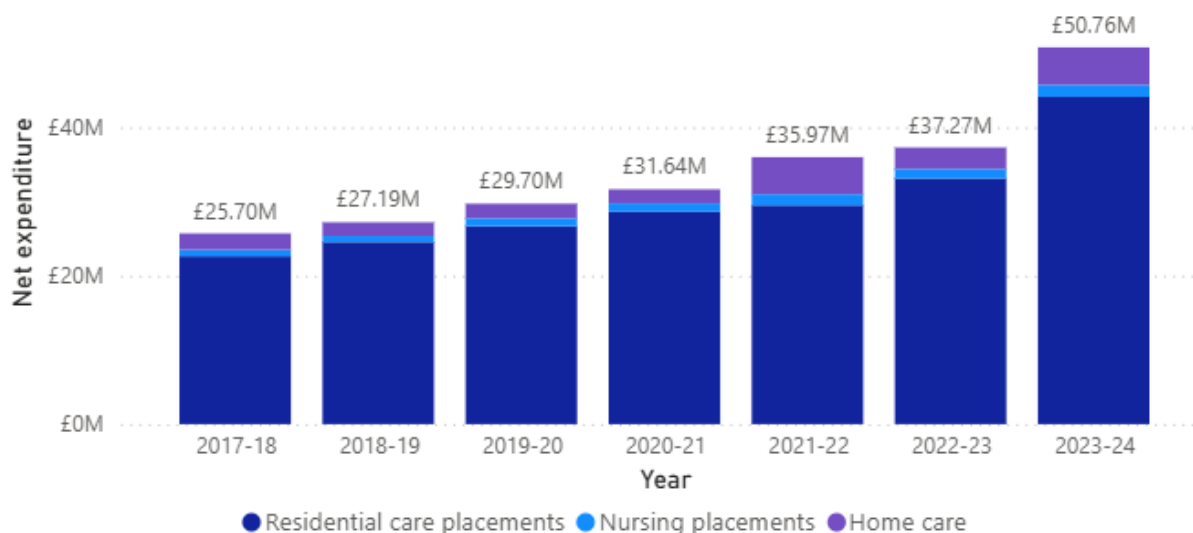
Population estimates of people aged 16-64 2025-2035

Local authority	Aged 16 to 64	% of whole population	2035 estimate	Change	% change
Carmarthenshire	109,639	57.4%	106,630	-3,009	-2.7%
Ceredigion	40,443	57.2%	38,337	-2,106	-5.2%
Pembrokeshire	70,631	55.6%	67,349	-3,282	-4.6%
West Wales	220,712	56.8%	212,315	-8,397	-3.8%

Er bod pobl yn elwa o ddisgwyliad oes cynyddol, mae'r garfan gofalmwr di-dâl cysylltiedig (e.e., rhieni) hefyd yn heneiddio ac felly yn annhebygol o allu darparu cymorth am gyfnod amhenodol. Gall hyn arwain at gynnydd yn y galw am wasanaethau statudol. Nodwyd gwell perthynas â darparwyr, sy'n gysylltiedig â mwy o barodrwydd i leoli gyda chomisynwyr rhanbarthol.

Mae'r siart isod yn dangos gwariant cynyddol ar leoliadau cartref a chartrefi gofal:

Total net expenditure on home care and residential placements for working age adults

Er bod Eliminate yn benodol i ddarpariaeth plant, mae rhywfaint o bryder am fwy o fregusrwydd y farchnad yn y sector hwn, lle mae rhywfaint o ddarpariaeth yn cael ei 'throsoli'n drwm' (ariannu dyledion) – gan ei gwneud yn agored i gywiriadau'r farchnad ariannol (e.e., newidiadau i'r gyfradd llog).

Datblygiadau

Nodir bod cyfleoedd ar gyfer gweithgareddau dydd, cyflogaeth â chymorth a gwirfoddoli yn cael eu hehangu, sy'n gallu lleiha'r galw am ofal a chymorth statudol. Mae bwriad i ehangu

cyfleoedd dydd²²ar draws y rhanbarth. Er enghraifft, mae gwaith yn Sir Gaerfyrddin a Sir Benfro gyda phobl ag anabledd dysgu wedi canolbwyntio ar gynyddu dewis, gan ddefnyddio asedau cymunedol a chyfalaf cymdeithasol i ddarparu ystod eang o weithgareddau digidol ac wyneb yn wyneb sy'n cefnogi llesiant.²³ Mae'r dull mwy hyblyg, yn seiliedig ar ddewis, wedi arwain at ganlyniadau personol gwell a llai o angen am wasanaethau statudol. Mae capasiti cysylltydd cymunedol (a elwir hefyd yn rhagnodi cymdeithasol) yn cefnogi ymdrechion i ehangu cyfleoedd dydd trwy wella adnoddau a gweithgareddau cymunedol, a chysylltu'r rhain ag anghenion llesiant unigolion sy'n cyflwyno.

Y rhanbarth²⁴Mae prosiect Llwybrau at Gyflogaeth yn cefnogi pobl, ag anabledd dysgu yn bennaf, gyda gwirfoddoli, lleoliad gwaith, ac, yn y pen draw, cyfleoedd cyflogaeth â chymorth. Mae hyn yn helpu pobl i deimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u bod yn bwrpasol; maen nhw'n adrodd eu bod yn fwy annibynnol, bod ganddynt well rhwydweithiau cymorth a hyder personol. Mae budd economaidd hefyd o £5,611 y flwyddyn,²⁵wedi'i ryddhau lle nad yw pobl sy'n cael cymorth yn derbyn gwasanaethau statudol rhagor. Ar draws y rhanbarth, derbyniwyd 464 o atgyfeiriadau i'r rhaglen (Medi – Mawrth 2025).

Mae gwasanaethau ataliol eraill wedi'u rhoi ar waith ers 2022. Mae hyn wedi cynnwys y contract gwasanaethau ataliol a gomisiynwyd yn Sir Gaerfyrddin, gyda ffocws ar ddargyfeirio pobl rhag bod angen gwasanaethau statudol drwy sefydlu cysylltiadau a llwybrau cryf rhwng gwasanaethau ataliol a chymorth cynnar, gofal a gomisiynwyd, cymorth sy'n gysylltiedig â thai a rhwydweithiau cymorth cymunedol anffurfiol i sicrhau bod cynnig camu i fyny/camu i lawr ar gael i ddinasyddion. Mae'r prosiect yn ymgorffori elfen o ficro-gomisiynu mewn ymateb i'r galw a nodwyd. Mae'r fenter Seibiant Gofalwyr yn sicrhau y gall gofalwyr di-dâl gymryd seibiannau byr o'u cyfrifoldebau gofalu, sy'n cefnogi cynaliadwyedd y ddarpariaeth. Ystod eang o opsiynau²⁶wedi'u datblygu. Roedd hyn o fudd i 1775 o berthnasoedd gofalwyr yn ystod Hydref-Mawrth 2025.²⁷ Ar ben hynny, cyhoeddwyd Cynllun Strategol Gorllewin Cymru ar gyfer Gofalwyr Di-dâl yn ddiweddar, gyda blaenoriaethau i sicrhau bod 1) gofalwyr yn weladwy ac yn cael eu gwerthfawrogi, a 2) yn cael eu cefnogi.²⁸

Datblygiad pellach yw lansio'r contract Eiriolaeth Proffesiynol Annibynnol rhanbarthol sengl yn 2022, a ddarperir gan 3 Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol (3 CIPA).²⁹ Mae'r gwasanaeth wedi'i gynllunio ar gyfer pobl sydd ag anghenion am ofal a chymorth neu eu gofalwyr. Mae'n wasanaeth ataliol allweddol gan y gall cymorth cynnar helpu i atal problemau rhag gwaethygu a'r angen am fwy o gefnogaeth. Yr angen mwyaf niferus yn 2024-25 oedd iechyd meddwl, ac yna anabledd dysgu ac iechyd corfforol. Roedd nifer hefyd yn ofalwyr.

²² Mae cyfleoedd dydd yn cael eu datblygu fel dewisiadau amgen i ofal dydd yn y ganolfan ddydd.

²³ Mae'r rhain yn cynnwys, er enghraifft: sesiynau nofio, padlfyrddio, cerdded, coginio a siarad.

²⁴ Dechreuodd y prosiect yn Sir Benfro, ac felly mae yn y camau olaf o gael ei gyflwyno, ond mae'r effaith a'r cyrhaeddiad yn cael eu lledaenu'n raddol i'r ddwy sir arall.

²⁵ data Sir Gaerfyrddin.

²⁶ Mae'r rhain yn cynnwys mynediad at weithgareddau hamdden a chymdeithasol, arosiadau mewn gwesty, digwyddiadau – ochr yn ochr â darpariaeth fwy traddodiadol, gan gynnwys defnyddio gwelyau seibiant ar gyfer pobl sy'n derbyn gofal.

²⁷ Deallir y bydd gofalwyr, a phobl sy'n derbyn gofal, yn cynnwys plant, oedolion o oedran gweithio ac oedolion hŷn.

²⁸ Gweler: https://www.canva.com/design/DAGqtAGdJBQ/Z9pYrCLbwil_xg_9wyusow/edit

²⁹ Mae 3 CIPA yn cynnwys: Eiriolaeth Gorllewin Cymru-Eiriolaeth Gorllewin Cymru (yn arwain ar y gwasanaeth), Dewis CIL, Age Cymru Dyfed, Pobl yn Gyntaf Sir Gâr, ac Ymddiriedolaeth Gofalwyr Crossroads Gorllewin Cymru.

Cyfeiriodd Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022 at y cyfraniad sylweddol y gallai cynllun Cysylltu Bywydau (lleoli oedolion) estynedig ei wneud wrth gefnogi annibyniaeth a lleihau'r galw am leoliad cartrefi gofal. Bellach mae gan y gwasanaeth gyflenwad staff llawn ac mae'n adrodd data cynhwysfawr – er yr ystyrir nad yw manteision llawn y buddsoddiad hwn wedi'u gwireddu eto.

Cefnogi camu i lawr o ofal preswyl, y Prosiect Dilyniant i Fyw'n Annibynnol,³⁰ wedi bod yn weithredol ers tair blynedd ac mae'n gydweithrediad rhwng Cynghorau Sir Ceredigion, Sir Benfro a Sir Gaerfyrddin, a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda. Fe'i sefydlwyd i fynd i'r afael â'r gor-ddibyniaeth ar ofal preswyl comisiynu a llif cyfyngedig trwy wasanaethau, gan alluogi unigolion i drosglwyddo i lefelau mwy priodol o gymorth a rhyddhau lleoliadau i'r rhai ag anghenion uwch. Mae cydweithio ar draws y partneriaid yn sicrhau adolygiadau cydgysylltiedig ac mae'r prosiect yn dibynnu ar fynediad at wasanaethau byw â chymorth fel rhan allweddol o lwybr dilyniant unigolion. Yn 2024/25, cafodd 116 o unigolion eu cefnogi gan y prosiect³¹ i gyflawni dilyniant, gan arwain at ostyngiad costau cyfwerth â blwyddyn lawn o £2,378,219, sy'n cyfateb i ostyngiad blynyddol cyfartalog o £6,325 fesul cyfranogwr neu £20,680 fesul dilyniant unigol a gyflawnir.

O ystyried lle mae lleoliad cartrefi gofal yn parhau i fod yn briodol, mae'n werth nodi bod dull rhanbarthol o ddatblygu model cost cyson ar y gweill, fel blaenoriaeth o dan y Bwrdd Comisiynu. Wrth sicrhau cysondeb, nod fydd sicrhau bod lleoliadau yn cael eu gwneud yn unol â'r angen a aseswyd yn unig. Cydnabyddir rhywfaint o ehangu llety â chymorth ers 2022. Er enghraifft, mae Sir Benfro wedi cael gafael ar gyllid cyfalaf i ddatblygu ac adnewyddu llety â chymorth, gan gynnwys yn South Quay.

Bu rhai newidiadau mewn capasiti gofal preswyl. Yn Sir Benfro, caewyd un tŷ pedair ystafell wely oherwydd ymddeoliad y gweithredwr. Mae diddordeb gan y farchnad i gynyddu capasiti, ond nid yw hyn yn cael ei gefnogi, o ystyried bod gor-ddibyniaeth ar ofal preswyl ar hyn o bryd (o gymharu â chyfartaledd Cymru) ac ni ragwelir twf yn y galw.

Mae pob awdurdod lleol wedi ailgomisiynu gwasanaethau byw â chymorth, yn seiliedig ar fodel cost uned sy'n hyrwyddo arferion gwaith teg, yn dileu cystadleuaeth prisiau ac yn cefnogi ffocws ar ganlyniadau. Er bod yr ymarferion hyn yn cael eu cynnal ar wahân, roedd dysgu a rennir, gan gynnwys cyfleoedd ar gyfer meincnodi, yn bosibl. Yng Ngheredigion, y bwriad yw galluogi cymorth cydgysylltiedig a rennir ar draws rhai eiddo a rhannu gweithgareddau cymunedol.

Yn ogystal, mae capasiti a sgiliau gweithlu'r Bwrdd Iechyd, (gan gynnwys arbenigedd) mewn perthynas ag anghenion cymhleth, yn cael eu cryfhau. Buddsoddiad trawsnewid digidol³² yn cefnogi cydgysylltu gofal, yn galluogi cymorth o bell, ac yn grymuso oedolion i reoli anghenion gofal yn fwy annibynnol. Mae ariannu gwasanaethau craidd yn galluogi symud i ffwrdd o ofal preswyl traddodiadol tuag at fodolau mwy cymunedol, ataliol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. Mae cydnabyddiaeth y gall buddsoddiad cynnar a pharhaus mewn gwasanaethau craidd oedi neu leihau'r angen am ofal hirdymor mwy dwys (a drud), o fudd i unigolion a'r system iechyd a gofal ehangach.

³⁰ a ariennir trwy'r Gronfa Integreiddio Rhanbarthol.

³¹ O gyfanswm o 376 o ddefnyddwyr gwasanaeth.

³² Er enghraifft, cofnodion electronig a teleiechyd.

Yr uchelgais

Nid yw'n syndod mai'r uchelgais o hyd yw lleihau'r defnydd o gartrefi gofal (yn enwedig y tu allan i'r ardal), lle mae byw â chymorth neu Gysylltu Bywydau yn opsiynau hyfyw. Lle bo'n bosibl, bydd darparwyr lleol yn cael eu cefnogi, gan fod y rhain hefyd yn cynorthwyo'r economi sylfaenol. Bydd angen ymgysylltu â darparwyr yn fwy cyffredinol i sicrhau cyflenwad yn y rhanbarth (ar gyfer gofal hirdymor a seibiannau), a bydd cyfleoedd i weithredu ar y cyd ar draws comisiynwyr rhanbarthol yn cael eu harchwilio.

Bydd atebion sy'n mynd i'r afael â heriau'r gweithlu, a gwneud y mwyaf o annibyniaeth bersonol, yn cael eu hyrwyddo. Bydd hyn yn cynnwys gofal trwy gymorth technoleg, atebion digidol a systemau data gwell. Bydd cadw ffocws ar weithio sy'n seiliedig ar ganlyniadau yn helpu modelau mwy hyblyg sy'n rhoi mwy o ymreolaeth i ddefnyddwyr a darparwyr wrth ymateb i anghenion. Bydd gwaith hefyd yn parhau i 'gamu pobl i lawr' lle bo hynny'n briodol, o gartrefi gofal i fyw â chymorth, ac o fyw â chymorth i fyw'n annibynnol yn y gymuned.

Wrth leihau'r galw, mae uchelgeisiau yn cynnwys gwelliannau i drefniadau pontio, gwelliannau i gefnogaeth i ofalwyr di-dâl a gofalwyr Cysylltu Bywydau,³³ darpariaeth barhaus o gyfleoedd dydd a chyflogaeth â chymorth. Mae camau pellach yn cynnwys ailgomisiynu gofal preswyl i oedolion a pharhad y rhaglen o adolygiadau dilyniant³⁴.

Oedolion hŷn

Newidiadau

Tynnodd Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022 sylw at y cynnydd arfaethedig yn nifer yr oedolion hŷn. Mae'r amcanestyniad diweddaraf wedi'i gyflwyno yn rhifiadol isod:

Population change estimates 2025 - 2035

Local authority	65 to 74	75 to 84	85 and over	All ages
Carmarthenshire	+4,479	+1,442	+2,351	+8,272
Ceredigion	+1,132	+248	+1,099	+2,479
Pembrokeshire	+3,341	+1,069	+2,288	+6,697
West Wales	+8,952	+2,759	+5,738	+17,449

Rhoddir ffocws cliriach ar y cynnydd rhifiadol hwn gan y tabl canlynol sy'n dangos cynnydd cymesur. Gyda'i gilydd, mae'r tablau yn dangos y bydd y grŵp oedran 85 oed a hŷn yn cynyddu 5,738 (neu 43%) o 13,482 i 19,220 erbyn 2035. Mae cysylltiad agos rhwng dementia ac oedran, a rhagwelir y bydd cynnydd o 36% yn y gyfradd ranbarthol ar gyfer dementia difrifol erbyn 2035.³⁵ Mae heriau'r gweithlu yn parhau ac yn cael eu gwaethygu gan ostyngiad mewn pobl o oedran gweithio, fel y gwelwyd yn gynharach yn yr adroddiad.

³³ Aildendrodd Ceredigion am wasanaethau cymorth i ofalwyr, gyda'r contract yn dechrau ym mis Ebrill 2024. Mae hyn yn dwyn ynghyd y gefnogaeth i oedolion di-dâl a gofalwyr ifanc.

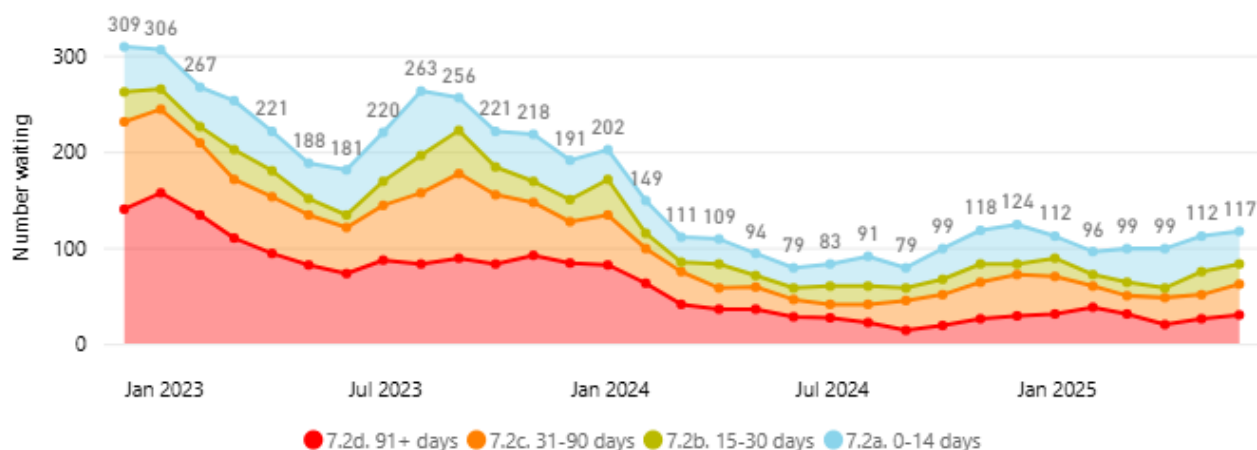
³⁴ Mae anghenion gofal a chymorth yn ddeinamig a dylid eu hadlewyrchu mewn trefniadau gofal a chymorth a gomisiynir.

³⁵ Mae rhagor o fanylion a ffigurau'r sir i'w gweld yn yr atodiad technegol, tudalen 5.

Population change estimates 2025 - 2035

Local authority	65 to 74	75 to 84	85 and over	All ages
Carmarthenshire	+18.1%	+8.2%	+41.0%	+17.2%
Ceredigion	+11.6%	+3.5%	+39.3%	+12.6%
Pembrokeshire	+18.9%	+8.1%	+46.3%	+18.7%
West Wales	+17.2%	+7.3%	+42.6%	+16.8%

Ers Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022, bu gwelliant cyffredinol mewn amseroedd aros gofal cartref - yn gyffredinol, ac yn ôl hyd aros³⁶, fel y gwelir isod:

Number of adults waiting for domiciliary care by wait time

Mae tystiolaeth o duedd tuag at fwy o gymhlethdod mewn gofal cartref,³⁷ Mae'r gost o ddarparu gofal cartref awdurdod lleol i oedolion hŷn wedi codi o £25.7 miliwn yn 2017 i £38 miliwn yn 2023 (gweler yr atodiad technegol, tudalen 8).

Mae cymhlethdod cynyddol hefyd yn cael ei gydnabod mewn perthynas â phob un o'r dosbarthiadau lleoliad cartrefi gofal³⁸. Mae pwysau'r galw yn effeithio fwyfwy ar leoliadau cartrefi gofal Nyrsio a Nyrsio Dementia³⁹, sy'n bryderus gan fod y galw bron yn sicr o gynyddu. Er bod gwariant gofal preswyl wedi tyfu o flwyddyn i flwyddyn, ac eithrio 2023, mae gwariant cyffredinol awdurdodau lleol ar ofal nyrsio wedi cynyddu'n sylweddol, gan gynyddu 131% yn 2023:

³⁶ Mae tystiolaeth bod capasiti gofal cartref wedi cynyddu. Yng Ngheredigion, er enghraifft, yn dilyn ail-dendro yn 2023, mae sawl cais i ymuno wedi dod ymlaen ar ôl dechrau.

³⁷ Er bod yr oriau wythnosol cyfartalog fesul person yn parhau i fod rhwng 11.2 a 12.4 (gweler yr atodiad technegol, tudalen 7).

³⁸ Preswyl, Dementia Preswyl, Nyrsio a Nyrsio Dementia.

³⁹ Yng Ngheredigion ym mis Ebrill 2024 cynghorwyd darparwyr bod Cyfraniad Cost Ychwanegol o hyd at £25 yn cael ei ailgyflwyno ar gyfer ystafelloedd ensuite os gofynnwyd amdanynt.

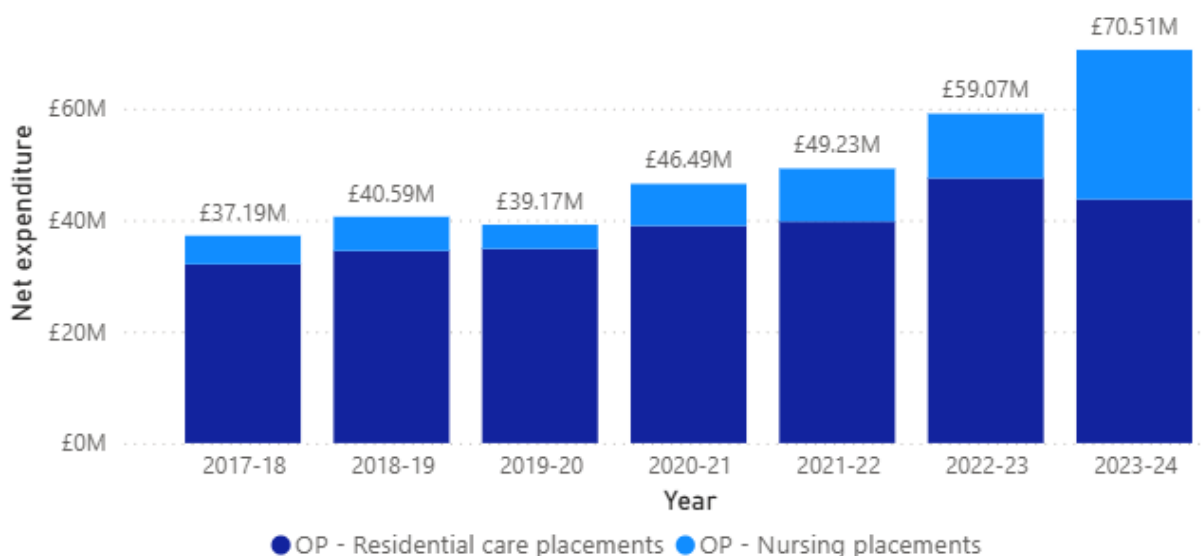

Expenditure on older people's nursing care

Financial Year	Own provision (including joint arrangements)	Provision by others (including joint arrangements)	Gross expenditure	Net expenditure	Own provision as % Gross	Change in net spend
2017	£0	£11,987,320	£12,462,867	£5,132,961	0.00%	
2018	£0	£13,819,432	£14,266,123	£6,113,636	0.00%	19.11%
2019	£0	£14,591,892	£15,661,686	£4,334,880	0.00%	-29.09%
2020	£0	£16,420,064	£18,051,701	£7,528,241	0.00%	73.67%
2021	£0	£17,521,952	£19,251,047	£9,479,725	0.00%	25.92%
2022	£0	£19,270,374	£21,491,931	£11,584,660	0.00%	22.20%
2023	£0	£44,970,196	£47,301,633	£26,809,877	0.00%	131.43%

Mae comisiynwyr wedi sylwi ar fwy o geisiadau am Gyfraniad Cost Ychwanegol gan ddarparwyr. Er bod hyn yn rhannol yn adlewyrchu pwysau costau, mae Cyfraniad Cost Ychwanegol yn cael effaith negyddol ar sefyllfaoedd ariannol comisiynwyr a theuluoedd. Awgrymir bod aciwtedd yn cynyddu ymhlith lleoliadau cartrefi gofal. Nodir bod perthnasoedd cadarnhaol rhwng darparwyr a chomisiynwyr yn bodoli, wedi'u cefnogi gan ymgysylltu adeiladol rheolaidd.

Mae'r siart isod yn dangos lefel y gwariant a'r twf cyfanredol yng ngwariant net awdurdodau lleol ar ofal cartref a lleoliadau cartrefi gofal:

Net expenditure on placements for older people

O ran newidiadau i ddarpariaeth y farchnad breswyl, yng Ngheredigion, caeodd un cartref nyrsio yn 2022 (27 gwely) ac mae rhai newidiadau wedi bod i berchnogaeth (er bod darpariaeth net awdurdod lleol yn sefydlog). O ran gofal ychwanegol, agorwyd 56 fflat yn 2021, gan ychwanegu capasiti ychwanegol gwerthfawr.

Mae'r wybodaeth ganlynol yn ymwneud â gostyngiadau rhanbarthol mewn capasiti mewn cartrefi gofal cofrestriad deuol neu gartrefi gofal Nyrsio:

- 2019 - 37 o welyau wedi'u colli – (cau cartref gofal yng Ngheredigion)

- 2022 – (cau cartrefi gofal a dadgofrestru gwelyau):
 - Sir Benfro: 47 o welyau wedi'u colli cymysgedd o breswyl a nyrsio yn sgil cau cartref
 - Ceredigion: 24 o welyau wedi'u colli cymysgedd o breswyl a nyrsio yn sgil cau cartref
 - Sir Gaerfyrddin: 34 o welyau wedi'u colli ond roedd hyn yn rhan o gartref mwy a ddadgofrestrodd welyau nyrsio
- 2023 Sir Gaerfyrddin: 29 o welyau wedi'u colli cymysgedd o breswyl a nyrsio yn sgil cau cartref gofal
- 2024 Ceredigion: 30 o welyau wedi'u colli cymysgedd o breswyl a nyrsio

Datblygiadau

Gellir dadlau bod mwy o gamau wedi'u cymryd gydag oedolion hŷn mewn perthynas ag atal. Mae amrywiaeth o brosiectau a mentrau, megis hybiau llesiant cymunedol wedi'u sefydlu. Mae gwasanaethau cysylltydd cymunedol wedi'u sefydlu i helpu pobl (hŷn) i fanteisio ar yr ystod o gyfleoedd a gweithgareddau sy'n cefnogi llesiant. Bu newid sylweddol hefyd i ffwrdd o ddarparu canolfannau dydd, i gyfleoedd dydd - gyda darpariaeth yn seiliedig ar ganlyniadau sy'n bwysig i bobl. Mae ailgomisiynu gofal cartref wedi hwyluso gwell argaeledd gofal, gan gynnwys ardaloedd gwledig anoddach eu cyrraedd.⁴⁰

Mae microfentrau a mentrau cymdeithasol yn cael eu sefydlu, gyda chefnogaeth prosiectau fel Catalyddion Gofal. Gall y mentrau hyn ddarparu mwy o ddewis a hyblygrwydd a ffurfio rhan bwysig o ddatblygu economi gofal cymysg - a gallant osgoi'r angen am ofal a chymorth statudol. Erbyn hyn mae 184 o microfentrau â chymorth yn y rhanbarth, y gall 120 ohonynt ddarparu gofal personol.⁴¹ Mae'r rhain yn darparu chefnogaeth i 836 o ddefnyddwyr.⁴² Mae rhagor o waith yn cael ei wneud, ond mae'r cyfrifiadau cychwynnol yn awgrymu bod y costau a gaiff eu hosgoi oddeutu £2.5 miliwn. Nodir bod y ddarpariaeth gynyddol yn cefnogi'r nod strategol o gynyddu'r defnydd o Daliadau Uniongyrchol.

Fel y cyfeirir ato o dan yr adran *Oedolion*, mae sawl menter ataliol bellach ar waith. Enghraifft arall yw'r prosiect Cysylltu â Chymunedau Cryf yn Sir Benfro. Nod y prosiect hwn yw cefnogi cymunedau gweithredol, cysylltiedig, dyfeisgar a chynaliadwy. Mae'r elfennau yn cynnwys creu llwybrau cymunedol i helpu pobl i gael y gefnogaeth gywir, datblygu partneriaethau cydweithredol ar gyfer atebion cymunedol a defnyddio dulliau sy'n seiliedig ar gryfderau sy'n adeiladu ar asedau ac adnoddau. Mae'r prosiect yn mynd i'r afael ag unigrwydd a chryfhau cysylltiadau a pherthnasoedd, adeiladu gwytnwch a lleihau'r angen am wasanaethau statudol.

Mae dementia yn gyffredinol yn effeithio ar oedolion hŷn ac mae prosiectau bellach ar waith sy'n cefnogi cyflawni Cynllun Gweithredu Dementia Strategaeth Dementia Ranbarthol Gorllewin Cymru. Mae cyflwyno'r Cysylltwyr Dementia i unigolion sydd â diagnosis gan y Tîm Diagnostig Dementia (Gwasanaeth Asesu'r Cof) ar ôl cael diagnosis, ynghyd â nyrsys

⁴⁰ Er enghraifft, mae gwaith yn Sir Benfro ar fodel cost uned yn ymgorffori dull haenog i adlewyrchu graddau o wledigrwydd, sydd wedi cynyddu capasiti'r farchnad yn sylweddol. Mae hyn yn gysylltiedig â rhestr aros llai yn y sir, o 180 ym mis Awst 2022 i oddeutu 25 achos ym mis Mai a Mehefin 2025.

⁴¹ Sir Gaerfyrddin 63 (46 gofal personol), Ceredigion 28 a Sir Benfro 93 (74 gofal personol).

⁴² Sir Gaerfyrddin 298, Ceredigion 72 a Sir Benfro 566.

Admiral, yn sicrhau bod y bobl sy'n byw gyda dementia a gofalwyr di-dâl yn cael eu cefnogi ac yn cael cynnig cynlluniau gofal a llesiant unigol.⁴³

O ran cartrefi gofal, mae polisi Ailgydbwysu Gofal a Chymorth Llywodraeth Cymru wedi annog comisiynwyr i ystyried cydbwysedd darpariaeth y farchnad – y sector annibynnol, 3ydd sector ac uniongyrchol. Cyfeiriwyd at ddichonoldeb datblygu a rhedeg cartref nyrsio sector cyhoeddus yn gynharach yn y ddogfen hon (gyda chynigion ar gyfer Plas y Bryn, Cwmgwili ar gam datblygedig), ond mae cynlluniau eraill yn cael eu hystyried, neu'n cael eu gweithredu, i gynyddu capasiti darpariaeth uniongyrchol. Er enghraifft, mae Cynllun Comisiynu Strategol Sir Benfro y cytunwyd arno yn ddiweddar yn nodi bwriad i ddatblygu a gweithredu pum cartref gofal yn uniongyrchol, rhai ohonynt wedi'u cydleoli â gwasanaethau eraill fel gofal ychwanegol a gwasanaethau Gofal Sylfaenol y Bwrdd Iechyd.

Yr uchelgais

Nid yw'r materion a'r heriau a nodwyd yn Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022 wedi newid, er ei bod yn amlwg o'r adran uchod bod gwaith yn cael ei wneud i'w lliniaru. Ynghyd â bwrw ymlaen â hyn, bydd angen nifer o gamau eraill. Er enghraifft, gellir defnyddio bwriad strategol clir i helpu i lunio'r farchnad gyda darparwyr fel partneriaid, a gellir archwilio gwahanol fodelau contract, sy'n rhannu risgiau ar draws partneriaid, i sicrhau darpariaeth. Mae potensial i ehangu'r defnydd o Daliadau Uniongyrchol a manteisio ar fwy o gydweithrediad â'r 3ydd sector (er enghraifft, trwy'r Fforwm Arloesi) i gefnogi'r gwaith o ddatblygu modelau newydd ar gyfer diwallu anghenion. Rhaid i'r defnydd posibl o dechnoleg gael ei archwilio a'i ddefnyddio'n llawn i alluogi'r defnydd mwyaf effeithlon o ymatebion prin y gweithlu, gan adeiladu ar fentrau fel CONNECT yn Sir Gaerfyrddin a Sir Benfro, a Chanolfan Byw'n Annibynnol Penmorfa yng Ngheredigion.⁴⁴

Mae'n werth ystyried treialu dulliau prif ganolfan a lloerennau, lle mae cartrefi gofal yn darparu gwasanaethau i oedolion hŷn yn y gymuned ac yn gweithredu fel sylfaen ar gyfer allgymorth gofal cartref. Yn yr un modd, bydd Campysau Gofal yn cael eu hystyried.⁴⁵ Mae'r rhain yn safleoedd sy'n cynnwys Cartrefi Gofal (Preswyl a Nyrsio) sydd wedi'u cydleoli â llety gofal ychwanegol / parod i ymddeol a gwasanaethau cysylltiedig eraill (sy'n ddibynnol ar y safle) ac wedi'u hintegreiddio yn eu cymunedau lleol. Mae datblygiad Pentre Awel yn Llanelli ar gam datblygedig, ac mae cynigion eraill yn cael eu hystyried.

Rhaid mai'r nod cyffredinol yw sicrhau sector darparwyr cynaliadwy, wedi'i danategu gan fodel busnes addas, lle mae cyn lleied â phosibl o ddarparwyr da yn gadael y farchnad.

Rhan B: asesiadau digonolrwydd - beth sydd wedi newid?

Mae'r adran hon yn rhoi gwybodaeth gryno wedi'i diweddarau ar gyfer y grwpiau poblogaeth penodol⁴⁶. Mae'r wybodaeth yn defnyddio'r Asesiad Anghenion Poblogaeth diweddaraf (2022) ac unrhyw ddatblygiadau nodedig dilynol.

⁴³ Oherwydd y niferoedd a'r boblogaeth sy'n heneiddio, disgwylir mai dim ond 20% o'r boblogaeth sy'n byw gyda dementia yng Ngorllewin Cymru y gall y ddarpariaeth hon eu cyrraedd ac mae angen buddsoddiad parhaus.

⁴⁴ Ymwelodd 1400 o bobl â Chanolfan Byw'n Annibynnol Penmorfa yn 2024-25 – ei blwyddyn gyntaf o weithredu.

⁴⁵ Cyfeirir at y rhain yn benodol yng Nghynllun Comisiynu Strategol Cyngor Sir Penfro

⁴⁶ Fel y'i diffinnir o dan y rheoliadau.

Goblygiadau	Data ac amrywiadau sirol (lle bo'n berthnasol)
Plant	
Disgwylir i nifer y plant 0-15 oed ostwng 8% dros y degawd nesaf (hyd at 2031). Felly, mae'n debygol y bydd digon o wasanaethau cyffredinol, ond mae'n bosibl y bydd y galw am gymorth arbenigol a gwasanaethau fel CAMHS a gofal preswyl, y mae'n anodd dod o hyd iddynt yn lleol eisoes, yn cynyddu. Mae llais defnyddwyr, cyd-gynhyrchu, ac integreiddio, gan gynnwys pontio mwy di-dor i wasanaethau oedolion, yn parhau i fod yn feysydd allweddol ar gyfer datblygu.	Mae dirywiad ym mhob sir, gydag amrywiad fel a ganlyn: Sir Gaerfyrddin=6% Ceredigion=11% Sir Benfro=10%
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)	
Mae achosion o drais yn erbyn menywod wedi cynyddu ac mae dioddefwyr wedi ei chael hi'n anoddach cael mynediad at wasanaethau. Mae'r trefniadau cyllido cymhleth yn risg sylweddol i sicrhau digonolrwydd cymorth ⁴⁷ . Mae yna fater cynyddol o gefnogi dioddefwyr hŷn cam-drin domestig. Gwelwyd cynnydd o 54% yn nifer yr achosion sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig a adroddwyd ledled Canolbarth a Gorllewin Cymru rhwng 2017-2023 ⁴⁸ .	Adroddwyd am 2994 o ddigwyddiadau ledled y rhanbarth yn 2018: Sir Gaerfyrddin=1215 Ceredigion=1062 Sir Benfro=717
Gofalwyr di-dâl	
Rhagwelir y bydd y gofal a chymorth a roddir gan ofalwyr di-dâl yn cynyddu'n sylweddol dros y 10 mlynedd nesaf wrth i'r boblogaeth dyfu'n hŷn. Ymysg y materion allweddol ar gyfer y rhanbarth mae gwella cynhwysiant digidol gofalwyr di-dâl a mynediad at gymorth a gwasanaethau cymorth i ofalwyr di-dâl o bob oedran ⁴⁹ , yn enwedig o fewn cymunedau gwledig. Mae angen mwy o gymorth a gwasanaethau ieuchyd meddwl ac emosiynol ar ofalwyr ifanc. Mae'r pandemig	-Mae cyfanswm o 9,732 o ofalwyr di-dâl wedi cael cymorth ⁵⁰ yn 2024-25 (cynnydd o 25% ar 23-24): -Gwasanaethau a gomisiynwyd ar y cyd (4,189, cynnydd o 10%) -Gwasanaeth Cymorth Rhyddhau o'r Ysbyty ac

⁴⁷ Fodd bynnag, mae mentrau ar waith. Er enghraifft, mae'r Prosiect Gwella Diogelwch "Fy Lle Diogel" yn cefnogi dioddefwyr i aros gartref trwy asesiad cartref a pheccyn pwrpasol o wybodaeth, technoleg ac offer i ddiogelu'r eiddo a chynnal arferion diogel o fewn amgylchedd y cartref. Mae hyn yn arbennig o fanteisiol i bobl sydd ag anghenion symudedd neu synhwyraidd ac sy'n byw mewn cartref wedi'i addasu, gan eu galluogi i aros yn ddiogel mewn cartref sy'n addas i'w hanghenion os yw'n addas gwneud hynny. Ar ben hynny, mae CSC wedi comisiynu llety lloches gwasgaredig i ategu'r ddarpariaeth lloches a rennir, er mwyn sicrhau y gellir darparu ar gyfer anghenion amrywiol.

⁴⁸ Yn cynnwys Powys.

⁴⁹ Mae gwasanaethau wedi'u hailgomisiynu yn Sir Gaerfyrddin wedi'u datblygu gyda'r proffil galw cynyddol mewn golwg. Mae cefnogi gofalwyr i fod yn barod ac yn wydn ar gyfer y dyfodol wedi bod yn brif nod. Mae gwasanaethau yn ceisio cefnogi Gofalwyr i gynnal eu llesiant ochr yn ochr â'r rôl gofalu, tra hefyd yn meithrin gwytnwch trwy ddatblygiadau cynaliadwy. Mae hyn yn cynnwys gwell gwasanaethau ar gyfer cynyddu incwm a chymhwysedd ariannol, gwasanaethau gwybodaeth pwrpasol sy'n ymateb i'r gofynion brys a chynllunio ar gyfer y dyfodol a chymorth amgylcheddol i sicrhau bod yr amgylchedd darparu gofal yn ddiogel ac yn addas.

⁵⁰ Prosiectau a ariennir gan Lywodraeth Cymru.

wedi cael effaith negyddol sylweddol ar ofalwyr ifanc o ran mwy o arwahanrwydd a straen iechyd meddwl / emosïynol.	Allgymorth Cymunedol (1,578, cynnydd o 46%) -Seibiant Gofalwyr (3965, cynnydd o 38%). O'r rhain, cefnogwyd 2019 o ofalwyr ifanc trwy wasanaethau a gomisiynwyd yn 24-25. -187,687 o ymweliadau â gwefan Cymorth i Ofalwyr Gorllewin Cymru (cynnydd o 294% ers 2023-24)
Anabledd Dysgu	
Rhagwelir y bydd nifer y bobl ag anabledd dysgu sy'n fwy tebygol o gyflwyno eu hunain i wasanaethau iechyd a gofal yn parhau i fod yn gymharol gyson yn y dyfodol dros y 10 mlynedd nesaf – er bod disgwyl i nifer y bobl hŷn sydd ag anabledd dysgu gynyddu'n sylweddol gan adlewyrchu gwelliant mewn disgwyliad oes. Bydd galw am fwy o Gysylltu Bywydau a llety byw â chymorth.	-Amcangyfrifir bod yr achosion yn 0.5% ar draws y Rhanbarth
Niwrowahaniaeth⁵¹	
Nododd yr Asesiad o Anghenion y Boblogaeth fod gan lawer o bobl niwrowahanol deimlad cyffredinol o fod heb gefnogaeth gydag angen am gyfeirio gwell a hygyrch ar draws y rhanbarth ⁵² . Mae materion yn cynnwys amseroedd aros sylweddol am ddiagnosis a mynediad cyfyngedig at wasanaethau a chymorth dilynol. Nododd adroddiad y Rhwydwaith Dysgu a Gwella Tai alw sylweddol am dai arbenigol yn y rhanbarth ar gyfer pobl ag anabledd dysgu a niwrowahaniaeth. Yn fwy cyffredinol, mae'r galw yn fwy na chapasiti gwasanaethau cymorth yn y rhanbarth i blant ac oedolion.	-Amcangyfrifir bod tua 4,000 o bobl ag Awtistiaeth yn y rhanbarth, wedi'u dosbarthu fel a ganlyn: Sir Gaerfyrddin=2,000 Ceredigion=750 Sir Benfro=1,500
Iechyd Meddwl	
Mae risg sylweddol y bydd etifeddiaeth o broblemau iechyd meddwl cynyddol oherwydd y pandemig ⁵³ .	

⁵¹ Defnyddiodd Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad 2022 y categori awtistiaeth.

⁵² Mae ailgomisiynu wedi cydnabod yr angen am wasanaethau awtistiaeth a niwroamrywiaeth penodol. Mae gan y model Gwasanaeth Ataliol Cymunedol gontract Awtistiaeth penodol, a ddarperir gan bartner trydydd sector arbenigol. Mae hyn wedi arwain at ffocws pwrpasol ar wasanaethau a chyfleoedd sy'n cael eu datblygu a'u darparu'n benodol ar gyfer Oedolion Awtistig ac Oedolion sy'n Niwroamrywiol. Mae hyn wedi galluogi pobl ag Awtistiaeth neu'r rhai sy'n Niwroamrywiol i gael mynediad at wasanaethau a chyfleoedd sy'n addas i'w gofynion ac yn galluogi cyflawni dyheadau personol yn llwyddiannus.

⁵³ Tynnodd ailgomisiynu Gwasanaethau Ataliol Cymunedol yn Sir Gaerfyrddin sylw at yr angen am gymorth emosïynol ychwanegol, gydag unigrwydd ac unigrwydd, gorbryder, straen ac iselder yn gyffredin ledled y Sir. Yn

Mae'r asesiad o anghenion tai yn nodi angen am nifer sylweddol o unedau llety ychwanegol dros y ddau ddegawd nesaf.	
Anabledd corfforol	
Mae sicrhau mynediad at wasanaethau arbenigol i bobl ag ystod o anghenion mwy cymhleth yn arbennig o heriol mewn ardaloedd gwledig. Mae rhwystrau presennol sy'n ymwneud â dylunio a hygyrchedd yn gwaethygu hyn. Mae tystiolaeth am ddigonolrwydd gwasanaethau a gwasanaethau arbenigol ar gyfer cyflyrau ac anghenion yn gyfyngedig ac mae angen rhagor o waith i nodi a mynd i'r afael â bylchau.	
Amhariad ar y Synhwyr	
Disgwylir i'r niferoedd dyfu'n sylweddol yn unol â phoblogaeth sy'n heneiddio. Bydd angen ystod o gymorth, gan gynnwys gwasanaethau ac offer arbenigol, i alluogi pobl i gael mynediad at gyfleoedd, gan gynnwys cyflogaeth (i'r rhai o oedran gweithio).	
Dementia	
Rhagwelir y bydd nifer y bobl sy'n byw gyda dementia yn Sir Gaerfyrddin yn dyblu o 5,712 i 10,161 yn yr 20 mlynedd nesaf. ⁵⁴ Yn ôl y gofrestr clefydau meddygfeydd teulu: dangosfwrdd rhyngweithiol Gorffennaf 2024, ⁵⁵ mae 3210 o bobl â diagnosis o ddementia ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a 2951 o bobl heb ddiagnosis yn seiliedig ar gyfraddau achosion a data poblogaeth gyffredinol. Mae 3707 o bobl 64 oed a hŷn wedi'u nodi fel preswylwyr cartrefi gofal. ⁵⁶ Amcangyfrifwyd bod dementia gan 70% o breswylwyr cartrefi gofal ar adeg eu derbyn neu eu bod yn ei ddatblygu ar ôl eu derbyn, ond nad oes gan lawer ddiagnosis ffurfiol o ddementia (Aldridge et al 2024). Efallai y bydd angen cymorth pwrpasol yn lleol ar gyfer dementia sy'n datblygu'n gynnar.	-Amcanestynnir cynnydd rhanbarthol o 41% hyd at 2030 (dementia difrifol), gydag amrywiad fel a ganlyn: Sir Gaerfyrddin=41% Ceredigion=37% Sir Benfro=44%
Pobl hŷn	
Mae'r boblogaeth sy'n heneiddio yn golygu y bydd galw cynyddol am wasanaethau gofal a chymorth gan gynnwys ystod o opsiynau tai. Bydd cymhlethdod anghenion hefyd yn parhau i gynyddu wrth i nifer y bobl sy'n byw gyda dementia a chydforbidrwydd	-Mae cynnydd rhanbarthol rhagamcanedig o 28% yn y rhai 85 a hŷn erbyn 2030, gydag amrywiad

ogystal â chomisiynu gwasanaethau sy'n ymateb yn uniongyrchol i'r anghenion hyn, nododd canfyddiadau fod y rhan fwyaf o wasanaethau yn nodi anghenion emosiynol o fewn y proffil galw am wasanaethau. Mae dulliau partneriaeth a chydweithredol o gomisiynu gwasanaethau ataliol yn galluogi gweithio ar y cyd fel y gall arbenigwyr lluosog weithio gyda'i gilydd i ymateb i'r person cyfan a mabwysiadu dull sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

⁵⁴ Gan gynnwys gwasanaethau cymorth i ofalwyr di-dâl.

⁵⁵ <https://www.gov.wales/general-practice-disease-registers-interactive-dashboard>

⁵⁶ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol Poblogaeth breswyl cartrefi gofal Cymru: Cyfrifiad 2021.

lluosog gynyddu. Yr angen i gynyddu cefnogaeth gymunedol ⁵⁷ hyd yn oed yn fwy o ystyried bregusrwydd y marchnadoedd ar gyfer gwasanaethau rheoledig a amlygwyd yn yr asesiadau sefydlogrwydd.	fel a ganlyn: Sir Gaerfyrddin=25% Ceredigion=26% Sir Benfro=33%
--	--

⁵⁷ Gan gynnwys cryfhau cymorth i ofalwyr di-dâl.